

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.109>

ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ У ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ, ЇХ ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ

Киргізова В.С.,

юрист

ORCID: 0009-0008-0941-2702

Киргізова В.С. Поняття економічних злочинів у правовій доктрині та законодавстві, їх диференціація.

Перехід України до ринкової економіки, розвиток підприємництва, заохочення конкуренції, розширення зовнішньої торгівлі сприяли створенню нових можливостей для злочинної діяльності у сфері економіки. Водночас низька ймовірність викриття та високі прибутки, пов'язані з економічною злочинністю, роблять економічну сферу дуже привабливою для правопорушників. У свою чергу, величезні втрати, пов'язані з економічною злочинністю, підривають системи соціального захисту та дестабілізують економічні системи, таким чином чітко вказуючи на неспроможність саморегулювання. Законодавець, маючи на увазі економічні злочини, оперує поняттям «КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» (Розділ VII КК України) та обмежується лише їх переліком. Відповідно до законодавчого підходу економічний злочин можна визначити лише як передбачене КК України передбачене нормами розділу VII Особливої частини КК суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Водночас на підставі узагальнених даних законодавчого та доктринального підходу запропоновано економічний злочин визначити як передбачене КК України передбачене нормами розділу VII Особливої частини КК суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, що полягає у здійсненні протиправної економічної діяльності (економічні процеси, відносини, операції) або порушення вимог щодо легальної економічної діяльності для задоволення корисливих інтересів особи або групи осіб, посягає на сферу економічних відносин та становить загрозу економічній безпеці держави, призводить до дисбалансу економічної системи держави. При цьому слід відокремлювати так звані економічні злочини (Розділ VII КК України – кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності) від злочинів, через

які правоохоронні органи можуть втручатись у сферу економічних відносин. Диференціювати економічні злочини можна за різними критеріями: за сферами суспільних відносин, що регулюють той чи інший вид економічної діяльності; за змістом скоєного злочину; за безпосереднім основним і додатковим об'єктами; за суб'єктними особливостями; за кримінально-правовою характеристикою.

Ключові слова: економічний злочин, поняття економічного злочину, види економічних злочинів, кримінальне законодавство, правова доктрина, кримінальне правопорушення у сфері господарської діяльності, класифікація, диференціація.

Kyrhizova V.S. Concept of economic crimes in legal doctrine and legislation, their differentiation.

Ukraine's transition to a market economy, the development of entrepreneurship, the promotion of competition, and the expansion of foreign trade contributed to the creation of new opportunities for criminal activity in the economic sphere. At the same time, the low probability of detection and the high profits associated with economic crime make the economic sphere very attractive to criminals. In turn, the huge losses associated with economic crime undermine social protection systems and destabilize economic systems, thus clearly indicating a failure of self-regulation. The legislator, having in mind economic crimes, operates with the concept of "CRIMINAL OFFENSES IN THE SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITY" (Chapter VII of the Criminal Code of Ukraine) and is limited only to their list. According to the legislative approach, an economic crime can be defined only as a socially dangerous culpable act (action or inaction) committed by the subject of the criminal offense provided for by the Criminal Code of Ukraine and provided for by the provisions of Chapter VII of the Special Part of the Criminal Code. At the same time, on the basis of the generalized data of the legislative and doctrinal approach, it is proposed to define an economic crime as a socially dangerous culpable act (action or inaction) committed by the subject of a criminal

offense, which consists in the implementation of illegal economic activity (economic processes, relations, operations) or violation of requirements for legal economic activity to satisfy the selfish interests of a person or a group of persons, encroaches on the sphere of economic relations and poses a threat to the economic security of the state, leads to an imbalance of the state's economic system. At the same time, the so-called economic crimes (Chapter VII of the Criminal Code of Ukraine – criminal offenses in the sphere of economic activity) should be separated from crimes due to which law enforcement agencies can interfere in the sphere of economic relations. Economic crimes can be differentiated according to various criteria: according to the spheres of social relations that regulate one or another type of economic activity; according to the content of the committed crime; by immediate main and additional objects; by subject characteristics; by criminal law characteristics.

Key words: economic crime, concept of economic crime, types of economic crimes, criminal legislation, legal doctrine, criminal offense in the field of economic activity, classification, differentiation.

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової економіки, розвиток підприємництва, заохочення конкуренції, розширення зовнішньої торгівлі сприяли створенню нових можливостей для злочинної діяльності у сфері економіки. Водночас низька ймовірність викриття та високі прибутки, пов'язані з економічною злочинністю, роблять економічну сферу дуже привабливою для правопорушників. У свою чергу, величезні втрати, пов'язані з економічною злочинністю, підривають системи соціального захисту та дестабілізують економічні системи, таким чином чітко вказуючи на неспроможність саморегулювання.

Мета дослідження – розглянути поняття економічних злочинів у правовій доктрині та законодавстві, їх диференціацію.

Стан опрацювання проблематики. Поняття економічних злочинів, їх диференціації неодноразово привертало увагу українських науковців, серед яких: В.Т. Білоус, О.О. Бондаренко, Ю.М. Канібер, Т.І. Савчук, І.О. Юрчик та ін. Проте недостатньо уваги було приділено розгляду саме комплексному підходу з цієї теми.

Виклад основного матеріалу. Аналіз положень нині діючої кодифікації кримінального законодавства дає підстави для висновку про відсутність у законодавстві визначення поняття «економічний злочин». Ба більше, відсутня у Кримінальному кодексі України [1] (далі – КК України) і вказана дефініція. Зокрема, законодавець, маючи на увазі економічні

злочини, оперує поняттям «КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» (Розділ VII КК України) та обмежується лише їх переліком. Разом з тим, згідно ст. 11 та ст. 12 КК України, злочин є різновидом кримінального правопорушення – передбаченого КК України суспільно небезпечного винного діяння (дії або бездіяльності), вчиненого суб'єктом кримінального правопорушення. Тобто, відповідно до законодавчого підходу економічний злочин можна визначити лише як передбачене КК України передбачене нормами розділу VII Особливої частини КК суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Утім такий підхід не дає змоги скласти чітке уявлення щодо досліджуваного явища. Це спонукає нас апелювати до доктринальних напрацювань.

Розпочнемо з того, що у правовій доктрині відсутній уніфікований підхід щодо визначення поняття «економічний злочин». Так, В.Т. Білоус визначає «економічний злочин» передбачене кримінальним законом діяння у сфері економічних відносин, спрямовані на порушення відносин власності та існуючого порядку здійснення господарської діяльності [2, с. 72]. На думку Т.І. Савчук, під економічними злочинами потрібно розуміти злочини, що вчиняються у сфері господарювання як особами, що безпосередньо займаються господарською діяльністю, так і особами, що здійснюють контроль за цією діяльністю [3, с. 75]. О.О. Бондаренко, І.О. Юрчик вважають, що «економічний злочини – це винне каране діяння (дія чи бездіяльність), здійснене з протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-правових інструментів, організаційно-регулятивних та контрольно-управлінських прав і повноважень, які з корисливих чи інших протиправних мотивів посягають на фінансово-економічну безпеку соціальних систем» [4].

А.П. Дикий пропонує під економічними злочинами розуміти загрози економічній безпеці держави, що полягають у здійсненні протиправної економічної діяльності (економічні процеси, відносини, операції) або порушення вимог щодо легальної економічної діяльності для задоволення корисливих інтересів особи або групи осіб, що призводить до дисбалансу економічної системи держави, порушення економічної свободи, зниження репутації держави як міжнародного актора, в результаті чого знижується ефективність правоохоронної, соціальної, оборонної та іншої функцій держави [5, с. 13].

Принагідно зауважимо, що є так звані економічні злочини (Розділ VII КК України – кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності), а є злочини, через які

правоохоронні органи можуть втручатись у сферу економічних відносин. Наприклад, злочини за статтями ККУ: 191 (привласнення), 358 (підроблення документів), 366 (службове підроблення) не є економічними злочинами.

Що ж стосується видів економічних злочинів, то у Розділі VII КК України до таких віднесено: виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199); незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200); контрабанда культурних цінностей та зброї (ст. 201); контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев (ст. 201-1); незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2); контрабанда товарів (ст. 201-3); контрабанда підакцизних товарів (ст. 201-4); незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1); незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2); незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204); підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205-1); протидія законній господарській діяльності (ст. 206); протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2); легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209); умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ст. 209-1); нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210); видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. 211); ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212); ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1); порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом (ст. 213); доведення банку до

неплатоспроможності (ст. 218-1); доведення до банкрутства (ст. 219); порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності (ст. 220-1); фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи (ст. 220-2); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222); маніпулювання на організованих ринках (ст. 222-1); маніпулювання на енергетичному ринку (ст. 222-2); підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст. 223-1); підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст. 223-1); виготовлення, збут та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів) (ст. 224); умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227); незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229); незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231); розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232); незаконне використання інсайдерської інформації (ст. 232-1); приховування інформації про діяльність емітента (ст. 232-2); незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів (ст. 232-3); незаконна приватизація державного, комунального майна (ст. 233) [1].

На відміну від законодавця науковці не лише наводять перелік економічних злочинів, а також пропонують їх диференціацію за різними критеріями. Так, І. Митрофанов, Т. Гайкова [6, с. 157], Н.О. Бондаренко [7, с. 161–163] пропонують класифікувати економічні злочини за сферами суспільних відносин, що регулюють економічну діяльність. Дана класифікаційна ознака визначає економічні злочини за сферами суспільних відносин, що регулюють той чи інший вид економічної діяльності. Зазначена класифікаційна ознака певним чином розширює попередню в контексті впливу на суспільні відносини та наслідки економічних злочинів для розвитку суспільства [6, с. 157].

При цьому, Н.О. Бондаренко виокремлює декілька груп:

1) Злочини, вчинені, у сфері відносин власності: крадіжки (державного або колективного майна ст. 185 КК); присвоєння, розтрата майна (державне або колективного) або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК); економічне шахрайство (ст. 190 КК); розкрадання шляхом демонтажу або

іншим способом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їхніх устаткувань (ст. 188 КК).

1) Злочини, вчинені у сфері фінансової діяльності, які можна підрозділити на сім підгруп: перша включає злочинні зазіхання в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Це економічна контрабанда (ст. 201 КК); легалізація (відмивання) коштів або іншого майна, придбаного злочинним шляхом за межами України (ст. 209 КК). До другої підгрупи – злочинні діяння в сфері функціонування і розвитку цінних паперів, фондового ринку: виготовлення, збереження, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей або державних цінних паперів або квитків державної лотереї (ст. 199 КК); виготовлення, збут або використання підроблених недержавних цінних паперів (ст. 224 КК). До третьої підгрупи варто відносити злочинні зазіхання у сфері банківсько-фінансової діяльності. Зокрема, фінансове шахрайство (ст. 190 КК); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК), порушення порядку заняття банківською діяльністю (ст. 202 КК); незаконні дії з документами на переклад, платіжними картками й іншими коштами доступу до банківських рахунків, устаткуванням для їхнього виготовлення (ст. 200 КК), комп'ютерне шахрайство (ст.ст. 190, 362 КК), присвоєння коштів шляхом підробки пластикових платіжних документів (ст.ст. 191, 362 КК). Четверта підгрупа охоплює економічні злочини, чинені в сфері обігу валютних коштів: ухилення від повернення виторгу в іноземній валюті (ст. 207 КК); незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст. 208 КК). П'ята підгрупа – це податкові злочини – ухилення від сплати податку та інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК). Шоста підгрупа включає легалізацію (відмивання) коштів або іншого майна, отриманого злочинним шляхом (ст. 209 КК). Сьома підгрупа охоплює злочини в бюджетно-кредитній сфері: присвоєння, розтрата бюджетних, кредитних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК); порушення законодавства про бюджетну систему (ст. 210 КК); фінансове шахрайство з бюджетними кредитними коштами (ст. 190 КК).

3) Злочини в сфері господарської діяльності, які поділено на чотири підгрупи. Перша підгрупа включає злочини в сфері виробництва: порушення порядку заняття господарською і банківською діяльністю (ст. 202 КК); фіктивне банкрутство (ст. 218 КК); випуск недоброякісної продукції і реалізація її з порушенням правил і порядку заняття господарською діяльністю (ст.ст. 227, 202 КК). Друга – незаконний випуск, збереження, збут або транспортування

з метою збуту тінювих підакцизних товарів (ст. 204 КК); незаконне виготовлення, підробка, використання або збут незаконно виготовлених, придбаних або підроблених марок акцизного збору або контрольних марок (ст. 216 КК). Третя – незаконна приватизація державного, комунального майна (ст. 233 КК); незаконні дії щодо приватизаційних паперів (ст. 234 КК). Четверта – злочини, чинені у сфері підприємницьких відносин: змова про зміну або фіксування цін або примус до їх зміни або фіксування (ст. 228 КК); протидія законній підприємницькій діяльності (ст. 206 КК); порушення порядку заняття господарською і банківською діяльністю (ст. 202 КК).

4) Злочини у сфері службової діяльності, вчинені організованими групами корумпованих службових осіб, тобто організованими групами «білокомірцевих» злочинців, які поділено на чотири підгрупи: злочини у сфері відносин власності, чинені організованими групами корумпованих службових осіб (зловживання владою або службовим становищем, службові підробки, одержання хабарів з метою присвоєння, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем); злочини в сфері підприємництва, чинені організованими групами корумпованих службових осіб (порушення порядку заняття господарською і банківською діяльністю (ст.ст. 364, 202 КК; ст.ст. 366, 202 КК; 368, 202 КК); фіктивного підприємництва (ст.ст. 364, 205 КК; ст.ст. 366, 205 КК; 368, 205 КК); незаконного виготовлення, збереження, збуту підакцизних товарів тінювого виробництва (ст.ст. 364, 204 КК; ст.ст. 36, 204 КК; 368, 204 КК); фіктивного банкрутства (ст.ст. 364, 218 КК; ст.ст. 366, 218 КК; 368, 218 КК) і доведення до банкрутства (ст.ст. 364, 219 КК; 368, 219 КК); злочини, вчинені організованими групами корумпованих службових осіб у сфері фінансової діяльності (зловживання владою або службовим становищем, службові підробки, одержання хабарів за сприяння (або прикриття): здійсненню незаконних дій з документами на переказ платіжними картами, іншими засобами доступу до банківських рахунків, устаткуванням для їхнього виготовлення (ст.ст. 364, 366, 368, 200 КК); відхиленню від повернення виторгу в іноземній валюті (ст.ст. 364, 366, 368, 207 КК); незаконному відкриттю або використанню за межами України валютних рахунків (ст.ст. 364, 366, 368, 208 КК); легалізації (відмиванню) коштів і іншого майна, придбаного злочинним шляхом (ст.ст. 364, 366, 368, 209 КК); ухиленню від сплати податків, зборів, інших, обов'язкових платежів (ст.ст. 364, 366, 368, 212 КК); здійсненню фінансового шахрайства (ст.ст. 364, 366, 368,

222 КК); незаконному одержанню, присвоєнню, розтраті бюджетних, кредитних коштів (ст.ст. 364, 368, 205 КК); незаконному виданню нормативно-правових або розпорядничьких актів, що змінюють доходи і витрати бюджету у супереччю установленому законом порядку (ст.ст. 364, 368, 211 КК); злочини в сфері приватизації, чинені організованими групами корумпованих службових осіб (зловживання владою або службовими повноваженнями, одержання хабарів при проведенні незаконної приватизації державного, комунального майна (ст.ст. 364, 368, 233 КК); зловживання владою, службовими повноваженнями, службові підробки при здійсненні незаконних дій із приватизаційними паперами (ст.ст. 364, 366, 234 КК).

5) Злочини в сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем, комп'ютерних мереж, чинені ОЗО, тобто «електронний бізнес», які поділено на дві підгрупи. Перша підгрупа включає корисливі злочини, чинені ОПО з використанням автоматизованих систем: крадіжки інформації (ст. 362 КК); крадіжки машинного часу (ст.ст. 190, 362 КК); розкрадання коштів, майна (ст.ст. 191, 361 КК); друга підгрупа – комп'ютерне шахрайство (ст.ст. 190, 362 КК) [7, с. 161–163].

У свою чергу, Н.О. Гуторова та С.Ю. Романов [8] пропонують класифікувати економічні злочини за змістом скоєного злочину. Зазначена класифікація є розширеною складовою попередньої класифікації в контексті визначення об'єкта економічного злочину. Відповідно до зазначеної класифікації встановлюються економічні злочини проти певного порядку економічної діяльності. Порядок економічної діяльності регулюється сукупністю нормативно-правових актів та певною сферою державного управління. Так, держава встановлює дозволені межі здійснення економічної діяльності, порушення яких вважатиметься економічним злочином.

У праці Ю.М. Канібера запропоновано розділити економічні злочини за безпосереднім основним і додатковим об'єктами відповідно до розділів Особливої частини Кримінального кодексу України на дві групи:

а) злочини у сфері господарської діяльності і окремі злочини проти власності, які вчинюються в процесі економічної (господарської) діяльності;

б) інші злочини, що спричиняють шкоду економічним інтересам держави або суб'єкту господарської діяльності [9].

В.М. Попович [10] запропонував диференціювати економічні злочини за суб'єктами особливостями:

1) види злочинів, які вчиняються суб'єктами економічних відносин;

2) злочини, які обслуговують кримінальні економічні відносини;

3) діяння, які спрямовані на економічні відносини з метою їх припинення, витиснення суб'єктів з певної економічної діяльності, вимоги виплати грошових коштів за надання різних послуг щодо охорони, боротьби з конкурентами та перебування на території, яка контролюється певною злочинною групою.

Уваги заслуговує також класифікація яку пропонує О.О. Обаль. Зокрема, дослідник пропонує класифікацію економічних злочинів на основні і підпорядковані. До основних (предикатних) економічних злочинів віднесені ті, сутністю яких є заволодіння майном або одержання іншої неправомірної вигоди: шахрайство (ст. 190 КК України); заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України); ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК України); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України). До підпорядкованих злочинів віднесені ті, котрі використовуються як способи вчинення основних або вони створюють сприятливі умови для цього: незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК України); фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України); легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом (ст. 209 КК України); порушення законодавства про бюджетну систему України (ст. 210 КК України); фіктивне банкрутство (ст. 218 КК України); доведення до банкрутства (ст. 219 КК України); порушення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів (ст. 223 КК України); виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів (ст. 224 КК України); підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів (ст. 358 КК України); злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж (ст. 361–363 КК України). Як підпорядковані злочини, на думку науковця, потрібно розглядати й злочини, що вчиняються службовими особами і які спрямовані на створення сприятливих умов для заволодіння чужим майном чи одержання іншої неправомірної вигоди іншими особами: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України); службове підроблення (ст. 366 КК України); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) та інші [11, с. 65–66].

Висновки. Економічний злочин слід розуміти як передбачене КК України передбачене нормами розділу VII Особливої частини КК суспільно небезпечне винне діяння (дія або

бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, що полягає у здійсненні протиправної економічної діяльності (економічні процеси, відносини, операції) або порушення вимог щодо легальної економічної діяльності для задоволення корисливих інтересів особи або групи осіб, посягає на сферу економічних відносин та становить загрозу економічній безпеці держави, призводить до дисбалансу економічної системи держави.

Диференціювати економічні злочини можна за різними критеріями: за сферами суспільних відносин, що регулюють економічну діяльність; за змістом скоєного злочину; за безпосереднім основним і додатковим об'єктами; за суб'єктними особливостями; за кримінально-правовою характеристикою.

Насамкінець, зауважимо, що поняття економічних злочинів, їх диференціації потребують подальшого наукового дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14/conv>.
2. Білоус В.Т. Координація боротьби з економічною злочинністю : монографія. Ірпінь : Акад. держ. податк. служби України, 2002. 449 с.
3. Савчук Т.І. Поняття економічних злочинів та їх види. *Право і безпека*. 2009. № 1. С. 71-76.
4. Бондаренко О.О., Юрчик І.О. Становлення та розвиток сучасних підходів до визначення поняття «економічна злочинність». *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.ayka.com.ua/?op=1&z=3528>.
5. Дикий А.П. Економічна злочинність як загроза економічній безпеці держави: понятійно-змістовні положення та властивості. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4 (102). С. 3-17.
6. Митрофанов І.І., Гайкова Т.В. Загальна характеристика та види злочинів у сфері господарської діяльності. *Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського*. 2009. № 4. Ч. 2. С. 154-157.
7. Бондаренко Н.О. Класифікація економічних злочинів (на основі Кримінального кодексу України). *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. № 26. С. 160-164.
8. Гуторова Н.О., Романов С.Ю. Злочини в сфері економіки (проблеми кримінологічної і кримінально-правової класифікації). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2001. № 14. С. 3-8.
9. Канібер Ю.М. Поняття та види економічних злочинів в контексті розвитку правової держави. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Сер.: Право. 2012. № 12. С. 289-292.
10. Попович В.М. Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки: монографія. Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2004. 524 с.
11. Обаль О.О. Взаємодія правоохоронних, контролюючих та інших органів при розслідуванні економічних злочинів: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – право (галузь знань – 08 Право) / Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2021. 227 с.